

В. О. Єршов

**РОСТИСЛАВУ ПЕТРОВИЧУ РАДИШЕВСЬКОМУ,
AVE!**

Лапідарний *curriculum vitae* Ростислава Петровича Радишевського складається з декількох фраз: відомий український учений філолог-славіст, дослідник у галузі полоністики, україністики та літературної компаративістики, яких сповна досить, щоб залишитись на століття на скрижалях історії української науки й культури.

Але якщо спробувати зібрати більш-менш повний перелік заслуг, обов'язків і напрямків роботи вченого та організатора науки, то вийде такий «шлях життя»: Ростислав Петрович Радишевський, член-кореспондент НАН України, професор, доктор філологічних наук, завідувач кафедри полоністики Київського національного університету імені Т. Шевченка, директор міжнародної школи україністики НАН України, провідний науковий співробітник Інституту літератури імені Т. Шевченка, заступник директора Науково-дослідного інституту слов'язнознавства і компаративістики Бердянського державного педагогічного університету, Голова спеціалізованої вченої ради (Д.26.001.39) зарубіжних і слов'янських літератур Київського Національного університету ім. Т. Шевченка, член спеціалізованої вченої ради (Д.26.178.01) компаративістики, української літератури й теорії літератури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, член координаційної ради при Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка.

За кожним наведеним рядком – роки копіткої й напруженої праці, дослідницький оптимізм та чітке бачення свого призначення, сила наукового духу та подвижництва. Однак життєвий шлях ученого не був усипаний пелюстками троянд, і в спину, на жаль, дув не теплий південний, а часто різкий і холодний

вітер застійних часів. Тому життєвий шлях майбутнього вченого склався швидше не завдяки, а всупереч обставинам.

Р. П. Радишевський народився 28 березня 1948 р. у мальовничому волинському куточку над Горинню в с. Бухарів Острозького району Рівненської області. Працював у колгоспі, служив в армії, а потім, нарешті, здійснення мрії – з 1970 р. студент відділу славістики філологічного факультету Київського університету ім. Т. Шевченка. По закінченню були аспірантура й блискучий захист кандидатської дисертації «Леся Українка і польська література» (1979). Відтоді доля Р. П. Радишевського невід'ємно пов'язана з відділом давньої української літератури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. Вчений зосереджує сили на висвітленні проблем «Українсько-польських літературних зв'язків XVI–XVIII століть», зокрема на «Польськомовній творчості українських письменників доби бароко». Для поглибленого вивчення і висвітлення практично безмежного медієвістичного матеріалу Роксоланії необхідна була тривала й копітка робота в польських архівах та бібліотеках. У 1991 р. вченого було відряджено до Польської Академії наук (Краківський відділ) за довготривалим контрактом, де, працюючи в архіві Ягеллонської бібліотеки, він зібрав і видав малодоступну й маловідому історичну спадщину українського народу польською мовою. До українського читача повернулися забезпечені глибокими коментарями й риторичним аналізом художні тексти поетів оточення Петра Могили, Лазаря Барановича та епохи Івана Мазепи.

За цей час Р. П. Радишевський підготував докторську дисертацію «Польськомовна українська поезія кінця XVI – початку XVIII ст.», яку успішно захистив у 1996 р. в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка. З 1998 р. учений працює на посаді професора кафедри слов'янської філології, а з 1 вересня 2000 р. очолює кафедру полоністики філологічного факультету Інституту філології Київського національного

університету ім. Т. Шевченка, яка значною мірою була створена завдяки його зусиллям.

Сьогодні Ростислав Петрович – автор понад двохсот наукових праць, серед яких монографії «Іскри єднання. Леся Українка і польська література» (1983), «Юліуш Словацький. Життя і творчість» (1985), видані польською мовою «Українська польськомовна поезія в Україні кінця XVI – початку XVIII ст.» («Polskojęzyczna poezja ukraińska od końca XVI wieku do początku XVIII wieku», 1996), «Польськомовна поезія в Україні XVII століття» («Poezja polskojęzyczna na Ukrainie w XVII wieku», 1996) та антологія «Роксоланський Парнас» («Roksolański Parnas. Polskojęzyczna poezja ukraińska od końca XVI wieku do początku XVIII wieku», 1998). Завдяки наполегливим пошукам ученого світ побачили польськомовні твори Івана Вагилевича «Польські письменники-русини» («Pisarze Polscy Rusiny. Iwan Wagilewicz», 1996) з додатком «Латинські письменники-русини» (1996), а також «Іван Мазепа в сарматсько-роксоланському вимірі високого бароко» (2006), яка стала визначною подією культурного життя України й отримала схвальні відгуки науковців та читачів і, нарешті, відзначена дипломом «Книга року 2006». Незабаром виходять «Польські письменники – Нобелівські лауреати» (2008), «Полоністичні та порівняльні студії» (2008), «Українсько-польське пограниччя. Сарматизм, бароко – діалог культур» (2008). Крім цього, варто виділити білінгвістичні збірки «Поезії» Ю. Словацького (1999), «Поезії» Я. Івашкевича (2000) та антології «Передзвони польської лютні» (2002), «Польські романтики «української школи»: Антоній Мальчевський, Северин Гоцинський, Юзеф Богдан Залеський» (2008), які значно розширили спільний простір братніх культур України та Польщі. Значна і дуже актуальна діяльність Р. П. Радишевського на ниві перекладів українських польськомовних стародруків для вітчизняних антологічних видань, серед яких «Марсове поле», «Пісні

купідона», «Українська поезія середини XVII ст.», «Українська література XVII ст.», «Українська суспільно-політична думка XVI–XVII ст.» тощо.

Ще в 1998 р. Ростислав Петрович організував першу міжнародну конференцію «А. Міцкевич і Україна», яка отримала гучний позитивний резонанс серед учених двох країн, у наступному були – «Ю. Словацький і Україна», у 2000-му вчені-полоністи з'їхалися на конференцію «Я. Івашкевич і Україна», далі відбулися «Українська школа в літературі та культурі українсько-польського пограниччя» (2004) і «Європейський вимір української полоністики» (2007). Численні наукові семінари, школи, круглі столи, засідання, до участі в яких обов'язково запрошуються дослідники від Львова і Луцька, Житомира, Кам'янця-Подільського і Черкас до Бердянська і Сімферополя, визначені метою об'єднання єдиним науковим життям і проблематикою полоністів усієї України. За підтримки вченого в Україні щорічно відбувається декілька міжнародних або всеукраїнських наукових заходів, які сприяють поглибленню зв'язків між науковцями України й Польщі, кращому пізнанню слов'янських народів. До вагомих здобутків полоніста додамо ще 9 томів серії «Київські полоністичні студії», які почали виходити ще в далекому 1999-му за редакцією відомого організатора науки.

Особлива роль Р. П. Радишевського полягає також у підготовці для держави науково-педагогічних кадрів філологів-славістів. За останнє десятиліття він виховав цілу плеяду молодих науковців із польської, української та болгарської літератур. Під його керівництвом захищено дванадцять кандидатських та одна докторська дисертація. Він є науковим керівником семи аспірантів та консультантом трьох докторантів.

Але полоністика – не єдиний напрям наукової діяльності Ростислава Петровича. Погляди вченого вже майже сорок років зосереджені на осмисленні україно-польських взаємин

XVI–XVIII ст., «української школи» польського романтизму. Узагальнюючи, можна сказати, що об'єктом зацікавлень ученого є польська й українська літератури від давнини до сучасності.

З 1999 р. Р. П. Радишевський очолює Міжнародну школу україністики НАН України. Він щорічно забезпечує проведення літніх сесій, щоразу залучаючи до вивчення української мови та культури все більше представників зарубіжжя. З цією метою за його редакцією вийшла низка науково-дидактичних хрестоматій, збірників і посібників.

Знаковою подією України 1990 року стало найповніше видання в двох томах творів Олександра Олеся (1990), більшість з яких було надруковано вперше, чимало – з рукописів поета. І надалі вчений невтомно популяризує творчість Олександра Олеся, з друку виходять «Все навколо зеленіє» (1990), «Драматичні казки» (1990), «Княжа Україна» (1991, 1998), «Вовченья» (1991), «Лірика» (1998), «Івасик-Телесик» (1999), «Ялинка. Вірші для дітей» (2001) та багато інших. Сьогодні у видавництві «Наукова думка» чекає друку новий двотомник Олександра Олеся, який значно доповнює, розширює та уточнює попереднє видання.

Крім творчості Олександра Олеся, Ростислав Петрович жваво цікавиться і рефлектує український процес століття ХХ, де його увагу особливо привертає література української діаспори, зокрема представники Празької школи, серед яких В. Королів-Старий, О. Лятуринська, О. Ольжич, А. Павлюк, В. Хмелюк, С. Черкасенко, М. Шаповал тощо. Практичним втіленням цього напрямку наукової праці є видання серії «Студії з україністики», відповідальним редактором якого є ювіляр.

Серед фахівців особливою повагою користуються праці, завдяки яким повертаються до наукового обігу незаслужено призабуті імена або вводяться невідомі літературні тексти, тим більше, якщо ці тексти випливають із сивої давнини.

Праця копітка, виснажлива, потребує енциклопедичного знання не тільки тла епохи, але, насамперед, особливостей літературного процесу і, якщо образно сказати, то смаку, кольору та запаху епохи. Р. П. Радишевський більше двадцяти років виступає як перекладач із староукраїнської, старопольської та церковнослов'янської мов. Видатні літератори й суспільні діячі XVI–XVIII ст. Т. Баєвський, Л. Баранович, Й. Верещинський, Я. Щ. Гербурт, Й. Калімона, В. Кіцький, П. Могила, П. Орлик, М. Пашковський, С. Полоцький, А. Чагровський завдяки вченому заговорили сучасною українською мовою.

Шукати й знаходити, надавати друге життя художнім текстам чи науковим роботам, мабуть, життєва потреба дослідника. Науковий доробок житомирянина Володимира Яковича Гнатюка (1893–1952) – давнє й глибоке захоплення Ростислава Петровича. Вибрані твори в'язня ГУЛАГу за редакцією киянина після примусового півстолітнього замовчування сьогодні підготовлені до друку й чекають свого видання.

Сакральне місце в життєдіяльності ювіляра посідає власна художня творчість. Ростислав Петрович любить поезію, дзвінке поетичне слово, примхливий поетичний образ. На одному подиху були видані збірки поезії «Ритми серця. Поезії», «Мелодії серця. Копа пісень» та «Пісня маминого серця. Пісенник», CD «Серпнева рапсодія. Пісні І. Якубовського на вірші Р. Радишевського» та CD «Вірю в тебе, моя Україно! Пісні І. Якубовського на вірші Р. Радишевського».

Безперечно, така наполеглива працездатність не могла пройти повз увагу громадськості. Ростиславу Петровичу присвоєно почесне звання «Заслужений для польської культури» (1999), оголошена подяка від Київського міського голови (2001), за поширення польської культури й науки в Україні нагороджено медаллю «Міцкевич та Пушкін» (2002), він обраний Почесним членом товариства А. Міцкевича (2004), нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки

України (2005), оголошено Лауреатом премії Якова Гальчевського (2007) та відзначено багатьма іншими знаками суспільної уваги.

Відомого українського вченого, філолога-славіста, дослідника в галузі полоністики та україністики, літературної компаративістики, доктора філологічних наук, професора Ростислава Петровича Радишевського 4 лютого 2009 р. було обрано членом-кореспондентом НАН України у галузі слов'янських літератур – це висока й заслужена нагорода відомому вченому.

Вітаємо Вас, шановний Ростиславе Петровичу!